

?Pere Joan Barceló Anguera, Carrasclet, «resistència fou la resposta»

Jordi Martí Font fa aquest perfil biogràfic de Carrasclet, un dels herois catalans de la Guerra de Successió que la història oficial ha tendit a deixar en l'oblit | «La seva referencialitat en el Priorat no es podria entendre sense aquesta determinació, sense aquesta continuïtat en la seva lluita, una lluita per la dignitat, contra els abusos i en defensa d'allò comú, d'una tradició que donava drets a la gent, que els permetia viure a partir d'allò comunal»

Monument a Carrasclet a l'entrada del municipi de Capçanes, al Priorat | Festa Catalunya

Quan s'escriu la història d'un país qualsevol, massa sovint aquesta és només reflex d'una part del seu propi territori, i encara més sovint aquest és només la història del grup social dirigent que ha decidit explicar-se. El Priorat, malgrat tenir entre els seus pobles el Lloar i de ser aquest municipi -tal com tothom ja sap- el centre del món, també ha patit aquesta forma centralista i classista d'explicar el món. Tant als Països Catalans com a Espanya, el Priorat només ha existit com a comparsa i aquesta és una de les raons per les quals Pere Joan Barceló Anguera, Carrasclet, no ha passat de ser un personatge secundari en un episodi de la història que sí és central, com a mínim pel que fa a la història de Catalunya.

Crec que és obligat començar aquesta ressenya de la vida de Carrasclet amb aquest petit apunt perquè és així que entendrem per què el protagonista històric més destacat del Priorat, sense ser un autèntic desconegut a la resta de Catalunya, no ha estat mai un personatge principal en la història del país. I, de fet, durant molt de temps ni tan sols apareixia en el resum dels fets que s'esdevingueren durant la Guerra de Successió de 1702 a 1714 que va acabar amb la derrota dels estats de la Corona d'Aragó, uns fets històrics que sí són centrals en la història de Catalunya, tal como ja he dit.

De 1682 a 1743 va habitar el món partint del Priorat un personatge singular que tot i que va vestir uniformes militars de diversos exèrcits ha quedat fixat en l'imaginari popular de la comarca com un guerriller que vestia i vivia com el poble, com la resta de les persones de la seva època i entorn. Va ser guerriller tot i que el van perseguir acusant-lo de lladre de camins i l'Estat al qual es va oposar va arribar a crear un cos armat que entre altres funcions tenia com una de les seves principals acabar amb els seus partidaris i seguidors. L'anomenaven Carrasclat perquè el seu treball, que desenvolupava amb altres membres de la seva família, consistia en produir carbó a base de «carrasques», alzines que poblaven els frondosos boscos que envoltaven la localitat on va néixer, Capçanes, i l'espai de vida on va formar la seva família, el poble de Marçà.

La Guerra de Successió va fer necessària la seva participació, com la de moltes altres persones no específicament militars en un moment en què els militars professionals eren molt pocs. En ella, Catalunya, tal com la resta d'estats de la Corona d'Aragó, va prendre partit per Carles d'Àustria i va combatre, per tant, el borbó Felip V, qui va acabar guanyant la guerra, imposant la seva monarquia i establint unes noves regles del joc amb el decret de Nova Planta. Amb ell, entre altres novetats, desapareixia qualsevol sobirania que no fos la de l'estat centralista i absolut, es prohibia l'ús oficial de qualsevol llengua que no fos el castellà i s'avançava cap a la privatització dels boscos comunals. Aquest darrer punt, tot sovint minimitzat per la historiografia oficial, podem entendre que era un dels punts bàsics de desencontre entre la gent de Carrasclat i la monarquia borbònica ja que atemptava directament contra el seu mitjà de vida.

La derrota catalana, amb l'episodi del setge i derrota de Barcelona l'11 de setembre de 1714, va suposar l'acabament de la guerra i la tornada a la llar dels que havien agafat les armes davant l'ocupant. Carrasclat va tornar al Priorat i va deixar la disciplina de la companyia de fusellers que capitanejava el seu propi pare, Francesc Barceló. Es va establir a Marçà, acollit a l'indult del 28 de setembre de 1714, i va seguir la seva vida de treball amb la seva família. El seu enfrontament amb un tinent de l'exèrcit d'ocupació recaptador d'impostos que volia escarnir-lo com a perdedor de la guerra, li va comportar una detenció injusta que el portà a la presó del castell de Falset, d'on va aconseguir escapar-se, segons explica la llegenda, trencant a mossegades els ferros que empresonaven el seu cos contra la paret del castell.

El sol fet que un historiador com Josep Iglésies recollís aquesta justificació de la seva fuga, evidentment inventada, és suficient per entendre fins a quin punt el personatge va assolir formes legendàries entre qui el veia com un símbol de resistència contra la dominació borbònica quan tot estava ja perdut.

Què va passar a partir d'aquell moment en la vida del carboner del Priorat? Doncs mil i una coses. Fugit de la justícia borbònica, es va refugiar a les muntanyes, a la Serra de Llaveria, i des d'allí va passar a controlar el territori a partir de la intervenció de les seves partides sobre les vies de comunicació que unien el Priorat amb el Camp de Tarragona. Davant d'aquest desafiament constant, el 1717, les autoritats van decidir empresonar els seus familiars directes i el van amenaçar d'executar-los si algun soldat ocupant resultava ferit en els seus assalts, a la vegada que oferien diners a qui el delatés. No es va donar el cas.

Davant d'aquesta situació i gràcies a l'arribada constant de nous guerrillers a les muntanyes del Priorat, per unir-se als que ja eren vistos com a autèntics resistents, el guerriller va optar per l'enfrontament total amb el règim assaltant les ciutats de Valls i Reus, operacions militars fracassades que li van demostrar que no estava preparat per a la guerra oberta. En la primera d'aquestes ciutats, l'alcalde Veciana, partidari de la causa borbònica i per tant «botifler», havia creat una milícia ciutadana per acabar amb els que ell deia que eren assaltants de camins. Era el germen de l'actual cos policial dels Mossos d'Esquadra, que entre els seus objectius de naixement tenien el d'acabar amb els resistents antiborbònics.

Sense possibilitats de victòria a pesar de l'important nombre de partidaris, que van arribar a ser 8.000, Pere Joan Barceló va optar per cercar suports internacionals, va visitar l'Estat francès i va aconseguir el suport als seus guerrillers com a conseqüència del canvi en la situació internacional

el 1719. Ell, al capdavant d'un importantíssim grup de fusellers de montanya, va obrir pas a les tropes franceses abans que aquestes s'enfrontessin a les d'Estat espanyol. Amb aquest enfrontament, diverses comarques del Pirineu van poderr restablir els antics costums negats per la Nova Planta i Carrascllet es va retirar al Rosselló a descansar i preparar una nova campanya per continuar la seva lluita contra els Borbons.

Un cop més, la situació internacional va determinar la seva vida, en aquest cas de forma negativa, ja que Felip V va tornar Sardenya i Sicília a França i es va acabar el conflicte. Carrascllet va rebre l'oferta de passar a ser coronel de l'Exèrcit francès però no la va acceptar. La seva lluita contra els Borbons no tenia sentit en un exèrcit que havia signat la pau amb ells. És en aquell moment quan decideix tornar a la seva terra en vaixell des de Maó, possessió anglesa en aquell moment. Desembarca a Salou i es dirigeix cap a Capçanes per intentar una nova revolta o, si fem cas d'una explicació més humana igualment impossible de provar, acomiadar-se de la seva mare. És l'últim cop que la veu, a ella i al Priorat, perquè sis dies després embarca cap a Viena i s'estableix a Hongria per treballar la terra, tot i que amb el grau de coronel i la pensió corresponent atorgats per l'emperador Carles VI.

Treballant com a pagès, només va abandonar la seva feina quan li van demanar que prengués les armes de nou contra els Borbons, als quals va combatre fins al 1743, amb 61 anys. La seva referencialitat en el Priorat no es podria entendre sense aquesta determinació, sense aquesta continuïtat en la seva lluita, una lluita per la dignitat, contra els abusos i en defensa d'allò comú, d'una tradició que donava drets a la gent, que els permetia viure a partir d'allò comunal, decidir algunes de les coses importants a la vida de les persones i expressar-se en tots els àmbits en la llengua que els era pròpia, drets bàsics que ell va veure com desapareixien com a conseqüència de l'extensió d'una forma de govern que no era pròpia del Priorat, ni de Catalunya, ni de la Corona d'Aragó.

Avui es pot veure, a la plaça d'entrada al municipi de Capçanes, una estàtua amb Carrascllet acomiadant-se de la seva terra, de la seva gent, vestit com ells però amb un trabuc a la mà, sense uniformes tot i que en va utilitzar, sense medalles tot i que en va tenir, des de baix i en defensa de la seva gent que eren la immensa majoria dels que vivien al seu costat, a Capçanes, Marçà, Falset... al Priorat sencer. Davant dels abusos d'un poder imposat per les armes, davant de l'oblit a què va ser sotmès el personatge però també la comarca que ara el recorda i tal i com cantava el grup de rock Lluetàtics, sense oblidar qui no va claudicar, «Resistència fou la resposta, ni les tortures ni la presó aconseguiren fer-lo claudicar. Resistència fou la resposta».